

Odnos percipiranog okolinskog sustava i sekstinga

Rancinger, Laura

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:344784>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij psihologije

Laura Rancinger

Odnos percipiranog okolinskog sustava i sekstinga

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2019.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Diplomski studij psihologije

Laura Rancinger

Odnos percipiranog okolinskog sustava i sekstinga

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2019.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

JMBAG: 0122218053

Potpis:

Laura Rancinger

U Osijeku, 19. 9. 2019.

Sadržaj

Uvod	1
Teorija problematičnog ponašanja.....	2
Seksting kao rizično ponašanje.....	4
Percipirani okolinski sustav i seksting.....	7
Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	10
Cilj	10
Problemi.....	10
Hipoteze.....	10
Metoda.....	11
Sudionici.....	11
Instrumenti.....	11
Postupak.....	12
Rezultati	12
Interkorelacije mjerenih varijabli	14
Ispitivanje doprinosa percipirane roditeljske i prijateljske podrške i kontrole u predviđanju sekstinga	15
Rasprava	18
Ograničenja i implikacije za buduća istraživanja	24
Zaključak.....	25
Literatura	26

Odnos percipiranog okolinskog sustava i sekstinga

Sažetak

Cilj rada bio je ispitati odnos percipiranog okolinskog sustava (Teorija problematičnog ponašanja; Jessor i Jessor, 1977) i sekstinga. Problemi istraživanja bili su ispitati predviđa li percipirana roditeljska i prijateljska kontrola i podrška uključenost u sekstanje te ispitati ulogu spola kao moderatora. Istraživanje je provedeno na uzorku od 584 adolescenta u dobi od 15 do 19 godina. Percipirani okolinski sustav ispitan je modificiranom verzijom Upitnika adolescentskog zdravlja i razvoja (AHDQ, Jessor, Costa i Turbin, 2002), a učestalost slanja seksualno eksplicitnih materijala subskalom Upitnika o seksu i tehnologiji (STSQ, National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008). Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali su kako je percipirana roditeljska podrška negativan prediktor učestalosti sekstanja prije uključivanja varijabli prijateljskih procesa, kada percipirana prijateljska kontrola ima medijacijsku ulogu u odnosu. Percipirana prijateljska kontrola pokazala se negativnim prediktorom učestalosti sekstanja, pri čemu percipirana prijateljska podrška ima supresorski efekt na taj odnos. Percipirani prijateljski pritisak pokazao se pozitivnim prediktorom učestalosti sekstanja. Spol se pokazao moderatorom samo u odnosu percipirane prijateljske podrške i učestalosti sekstanja, pri čemu s porastom podrške učestalost sekstanja raste kod mladića, dok kod djevojaka nema značajne promjene.

Gljučne riječi: roditeljska kontrola, roditeljska podrška, prijateljska kontrola, prijateljska podrška, seksting

Relationship between Perceived Environment System and sexting

Abstract

The aim of this study was to examine the relationship between the Perceived Environment System (Problem-Behavior Theory; Jessor i Jessor, 1977) and sexting. Research problems were to explore if perceived parental and friend control and support predict involvement in sexting and to explore the role of gender as a moderator. The study included a sample of 584 adolescents aged 15 to 19 years. Participants completed a modified version of Adolescent Health and Development Questionnaire (ADHQ, Jessor, Costa i Turbin, 2002) and Seks and tech survey questionnaire Subscale (STSQ, National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008). Results of a hierarchical regression analysis suggest that perceived parental support is a negative predictor of involvement in sexting before including friend processes variables, when perceived friend control has a mediation role in the relationship. Perceived friend control is a negative predictor of involvement in sexting, while perceived friend support has a suppressor effect on the relationship. Perceived friend pressure is a positive predictor of involvement in sexting. Gender had a moderating role only in the relationship between perceived friend support and involvement in sexting. For males only, higher perceived friend support predicted more frequent involvement in sexting.

Keywords: parental control, parental support, friend control, friend support, sexting

Uvod

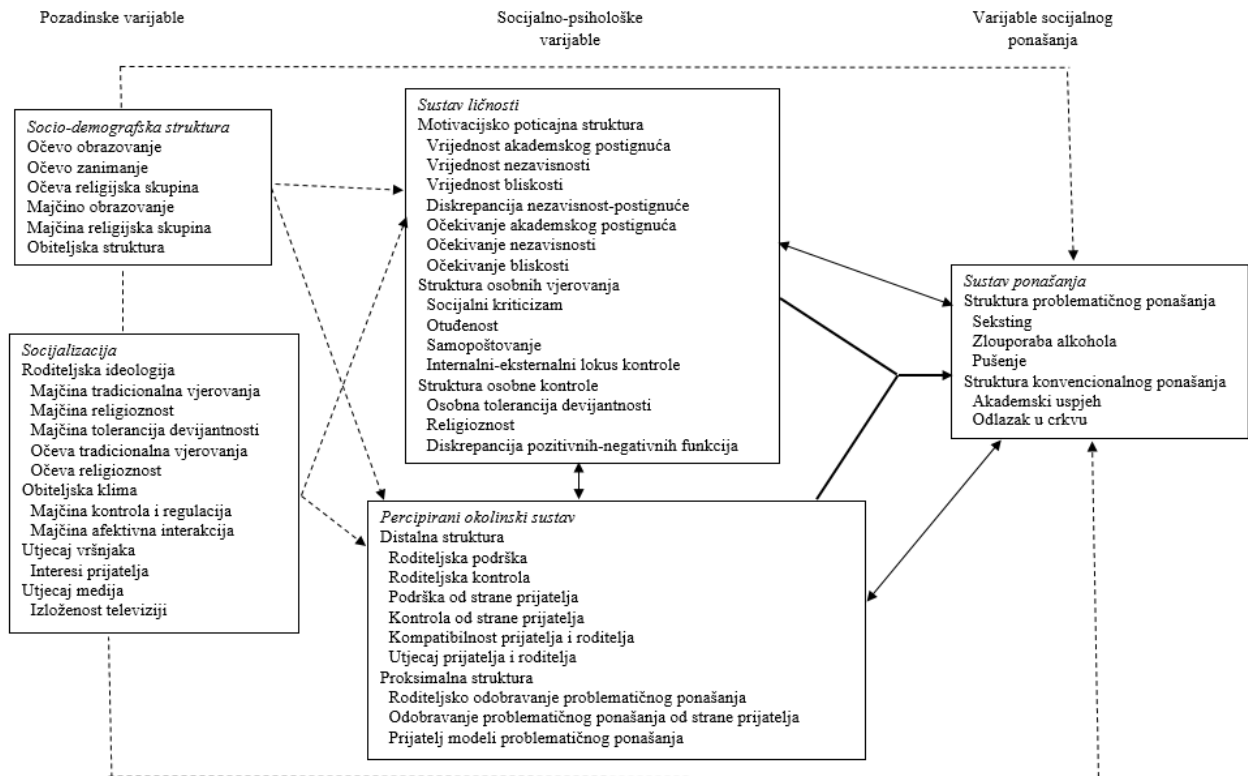
U posljednjih nekoliko desetljeća svjedočimo značajnim pomacima u teorijskom i empirijskom istraživanju rizičnih ponašanja kod adolescenata - ponašanja koja mogu, direktno ili indirektno, ugroziti dobrobit, zdravlje, pa čak i životni tijek mlade osobe. Brojna istraživanja pokazuju kako adolescenti s više problematičnih ponašanja češće pokazuju takva ponašanja i u odrasloj dobi (Donovan, Jessor i Jessor, 1983). Spoznaje o rizičnom ponašanju su se značajno proširile tijekom proteklih godina, a današnje konceptualizacije uključuju širok raspon kauzalnih domena, od kulture i društva na jednoj strani do biologije i genetike na drugoj strani, pri čemu je veliki naglasak na kompleksnosti razvojnih procesa (Jessor, 1998). Najranija istraživanja rizičnih ponašanja adolescenata koja ometaju uspješan psihosocijalni razvoj bila su ograničena na određenu skupinu, često nazivanu problematična ponašanja, a koja uključuju kršenje zakonskih ili društvenih normi i rezultiraju nekim oblikom socijalne sankcije. Tradicionalno, ta skupina je uključivala zlouporabu alkohola ili psihoaktivnih tvari te ranu seksualnu aktivnost (Jessor i Jessor, 1977). Danas je sve učestalije korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT), što dovodi do proširenja opsega rizičnih i problematičnih ponašanja tako da ona uključuju i npr. vršnjačko nasilje preko interneta (Lester, Cross i Shaw, 2012; Jessor, 1998) te pretjerano igranje igrice na internetu (King, Haagsma, Delfabbro, Gradisar i Griffiths, 2013). ICT interferira i sa seksualnosti adolescenata na različite načine, donoseći dodatan razvojni zadatak: naučiti kako regulirati svoja seksualna ponašanja u ICT okruženju (Kričkić, Šincek i Babić Čikeš, 2017). Stoga je seksting, odnosno interpersonalna razmjena seksualno eksplicitnih fotografija, snimki ili tekstualnih poruka koje je osoba sama napravila, a koristeći mobitel ili internet, još jedno rizično ponašanje koje u posljednje vrijeme dobiva sve više pažnje istraživača (Döring, 2014). Brojna istraživanja pokazuju da se seksting i seksualna ponašanja pojavljuju zajedno, da seksting može biti dio ponašanja spolno aktivne osobe, ali i da seksting može djelovati kao uvod u spolnu aktivnost (Kosenko, Luurs i Binder, 2017). Stoga, ne čude pokušaji istraživača da u domeni sekstinga primjene spoznaje i objašnjenja vezana za druga problematična ponašanja adolescenata, kao što je npr. rano upuštanje u seksualne odnose. Samo proširenje opsega rizičnih ponašanja adolescenata praćeno je istovremenim napredovanjem u objašnjenjima takvih ponašanja. Objašnjenja koja se temelje na jednoj varijabli, kao što je nisko samopoštovanje ili nedostatak pozitivnih modela, sve se više zamjenjuju objašnjenjima koja se temelje na više varijabli, na više razina te koja u obzir uzimaju osobu, kontekst i njihovu interakciju (Wachs, 1996). Jedna od teorija koja obuhvaća potonja objašnjenja, odnosno nudi okvir za razumijevanje višestrukih varijabli koje utječu na upuštanje u rizično ponašanje, a na kojoj se temelji i ovo istraživanje, je Teorija problematičnog ponašanja (Jessor i Jessor, 1977).

Teorija problematičnog ponašanja

Teorija problematičnog ponašanja je socijalno-psihološki okvir za objašnjavanje prirode i razvoja problematičnih ponašanja. Problematično ponašanje definira kao ponašanje koje nije u skladu s normama - društvenim i zakonskim - šireg društva; to je ponašanje koje institucije i autoriteti ne odobravaju te koje često izaziva socijalni odgovor koji ima funkciju kontrole, kao što je, npr., blagi prijekor ili socijalno odbacivanje. Nastala je prije više od 50 godina na temelju niza istraživanja zlorabe alkohola kod adolescenata, a kasnije je primjenjivana na različita problematična ponašanja, uključujući zlorabu marihuane i drugih droga, ranu seksualnu aktivnost i sl. (Donovan, 1996). Temeljno načelo teorije jest da je problematično ponašanje - kao i sva druga naučena ponašanja - funkcionalno, svrsishodno i instrumentalno prema dostizanju ciljeva. Pri tome su različiti načini ponašanja, ciljevi i njihovo značenje pa čak i doživljeni ili opaženi učinci ponašanja oblikovani normama i očekivanjima šire kulture te određenim iskustvima koje je mlada osoba imala u kontekstu svakodnevnog života. Objašnjenja problematičnog ponašanja, prema ovoj teoriji, počivaju na psihološkim, socijalnim i bihevioralnim karakteristikama osobe, važnim dimenzijama šire socijalne okoline i karakteristikama situacija u kojima se određeno ponašanje događa. Teorijski okvir čine tri velika sustava psihosocijalnog utjecaja: sustav ličnosti, percipirani okolinski sustav i sustav ponašanja. Unutar svakog od ova tri sustava, eksplanatorne varijable reflektiraju ili potiču na problematično ponašanje ili kontrole koje omogućuju spriječavanje takvog ponašanja, a koje zajedno generiraju dinamično stanje koje se naziva sklonost i koje označava vjerojatnost javljanja problematičnog ponašanja (Jessor, 1987). Kada je riječ o sklonosti, teorijski se može govoriti o sklonosti ličnosti, okolinskoj sklonosti te bihevioralnoj sklonosti. Pri tome, ukupna razina sklonosti u sva tri sustava odražava stupanj psihosocijalne konvencionalnosti, odnosno nekonvencionalnosti koja karakterizira svakog adolescenta (Jessor, 1991). Kako je koncept sklonosti u određivanju vjerojatnosti javljanja problematičnog ponašanja sinonim konceptu rizika, sve teorijske varijable u tri sustava mogu se promatrati kao psihosocijalni faktori rizika za problematično ponašanje (Jessor, 1987). Struktura Teorije problematičnog ponašanja prikazana je na slici 1. Model uključuje velik broj varijabli i predstavlja pokušaj postizanja relativno sveobuhvatne reprezentacije u svakom od sustava. Pri tome, neke varijable direktno impliciraju problematično ponašanje (proksimalne varijable), dok su druge s ponašanjem povezane samo indirektno (distalne varijable). Iako je fokus teorije na tri navedena sustava, model uključuje i distalni sustav socijalne strukture i socijalizacije koji je udaljeniji u vremenu ili kauzalnom lancu, pri čemu su više proksimalni sustavi medijatori

njegovog utjecaja na ponašanje. Sam model ilustrira temeljnu premisu teorije, a to je da su sva ponašanja rezultat interakcije osoba-okolina (Jessor, 1977).

Slika 1. Konceptualna struktura Teorije problematičnog ponašanja (Jessor, 1977)

Varijable koje čine sustav ličnosti reflektiraju socijalno učenje i razvojna iskustva. To su vrijednosti, očekivanja, vjerovanja, stavovi i orijentacije pojedinca prema sebi i drugima, organizirane u tri strukture. Motivacijsko-poticajna struktura obuhvaća smjer akcije, koji je određen ciljevima kojima osoba teži te pratećim očekivanjima. Dva cilja koja se smatraju izrazito važnima za problematična ponašanja adolescenata su akademsko postignuće (orijentacija prema konvencionalnoj instituciji - školi) te neovisnost (orijentacija prema autonomiji i nekonvencionalnosti). Struktura osobne kontrole uključuje proksimalne varijable, a koje imaju ulogu kontrole problematičnog ponašanja. Struktura osobnih vjerovanja uključuje distalne varijable koje također slabe poticaje problematičnog ponašanja (Jessor i Jessor, 1977).

Varijable u percipiranom okolinskom sustavu odnose se na karakteristike okoline - podršku, utjecaje, kontrolu, modele te očekivanja drugih koje osoba može percipirati te su organizirane u dvije strukture. U distalnoj strukturi varijable uključuju socijalnu kontrolu i služe za opisivanje je li socijalni kontekst, u kojem se adolescent nalazi, više orijentiran na roditelje i obitelj ili prijatelje i vršnjake. Onaj koji je više orijentiran na prijatelje i vršnjake sugerira manju izloženost konvencionalnim normama i manju kontrolu prijestupa te veću izloženost modelima

problematičnog ponašanja. Proksimalna struktura obuhvaća varijable koje se odnose na prevalenciju modela i odobravanje problematičnog ponašanja (Jessor, 1987).

Varijable u bihevioralnom sustavu su također organizirane u dvije strukture. Struktura konvencionalnog ponašanja uključuje ponašanja koja se smatraju normativno očekivanima i prihvatljivima za adolescente, dok struktura problematičnog ponašanja uključuje ponašanja koja su neprikladna ili nepoželjna, koja odstupaju od društvenih ili zakonskih normi i koja rezultiraju socijalnim sankcijama (Donovan, 1996). Kod adolescenata postoje mnoge socijalno organizirane prilike za učenje različitih problematičnih ponašanja istovremeno, a mnoga ponašanja imaju slična psihološka značenja i funkcije za adolescente, kao što je, npr., izražavanje neovisnosti od roditelja, otvoreno suprotstavljanje normama i sl. (Donovan i Jessor, 2016). Stoga teorija naglašava da različita problematična ponašanja proizlaze iz istih uzroka, a pojedinci koji se upuštaju u jednu vrstu problematičnog ponašanja će se vjerojatno upuštati i u druga problematična ponašanja (Jessor i Jessor, 1977).

Seksting kao rizično ponašanje

Seksting je ponašanje koje se najčešće definira kao slanje seksualno eksplicitnih poruka i/ili fotografija i snimaka sebe ili drugih osoba, koristeći mobitel i/ili internet (Vrselja, Pacadi i Maričić, 2015). Kako komunikacijska tehnologija ima sve veću ulogu u životu adolescenata, seksting je konstrukt koji dobiva sve više pažnje istraživača. Henry i Powell (2014) naglašavaju kako postoje brojne konceptualizacijske poteškoće termina sekstinga, a koje se prvenstveno odnose na element prisile, odnosno pristanka na to ponašanje. Dok navedeni autori smatraju kako bi seksting trebao podrazumijevati uzimanje i prosljeđivanje seksualno eksplicitnih fotografija i snimaka bez pristanka osobe koja se na njima nalazi, drugi autori navode kako se taj termin ne može primijeniti na fotografije i snimke koji su stvoreni pod prisilom. Wolak i Finkelhor (2011) pod sekstingom podrazumijevaju ponašanja koja su izvedena i voljno i pod prisilom, ali razlikuju “teški” seksting koji uključuje kriminalne ili zlostavljačke elemente te “eksperimentalni” seksting koji uključuje slanje vlastitih fotografija ili snimki prijateljima i intimnim partnerima. Hudson (2011) razlikuje konsenzualni seksting, kojeg karakterizira uzajamno poštovanje, pristanak i izostanak pritiska i loše namjere; sekst-nasilje, koje karakterizira dijeljenje privatnih eksplicitnih materijala bez dopuštenja i uz loše namjere; ilegalni seksting, odnosno dječju pornografiju stečenu kroz kriminalnu komunikaciju djeteta i odraslog te rizično sekstiranje koje rezultira različitim negativnim posljedicama kao što su gubitak posla, rastava i sl., a koje ne može biti klasificirano kao sekst-nasilje ili ilegalni seksting. Osim konceptualizacijskih, postoje i operacionalizacijske poteškoće. Prvenstveno postoji neslaganje oko objekta sekstinga. Neki autori (Lee, Moak i Walker, 2013)

smatraju kako je objekt sekstinga samo seksualno eksplicitna fotografija ili snimka, dok drugi (npr. Houck i sur., 2014) uključuju i slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka. Uz to, neki autori pri operacionalizaciji sekstinga uzimaju u obzir samo slanje seksualno eksplicitnih fotografija, snimki ili poruka, drugi slanje i primanje, a treći uzimaju u obzir i prosljeđivanje (Dake, Price, Maziarz i Ward, 2012). Konačno, operacionalizacije ovog konstrukta razlikuju se i s obzirom na komunikacijski kanal. Tako, npr., Rice i sur. (2012) smatraju da se seksting odvija samo putem mobitela, dok drugi autori u obzir uzimaju i *online* komunikaciju, što uključuje e-mail, društvene mreže, instant poruke i sl. (Siegle, 2009). U ovom radu prihvaćena je definicija sekstinga prema kojoj je to ponašanje koja podrazumijeva slanje seksualno eksplicitnih fotografija, snimki i/ili tekstualnih poruka putem mobitela i kanala online komunikacije. Primanje i prosljeđivanje seksualno eksplicitnih materijala neće biti uključeno u istraživanje. Primanje seksualno eksplicitnih materijala nije sukladno koncepciji problematičnog ponašanja prema Teoriji problematičnog ponašanja, odnosno nije aktivno ponašanje i ne rezultira socijalnim sankcijama za osobu koja prima takav materijal. Prosljeđivanje predstavlja drugačiji oblik rizičnog ponašanja u kojem osoba ne eksponira sebe na seksualan način te postoji pretežno legalni rizik za osobu koja prosljeđuje materijal, a naglasak je na psihosocijalnom riziku za osobu čiji se sadržaj prosljeđuje (Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2012).

Iako u istraživanjima prevalencije sekstinga brojke variraju, jednim dijelom i zbog navedenih teškoća, može se zaključiti kako znatan udio mladih sudjeluje u sekstingu. Prevalencija sekstinga kod adolescenata kreće se u rasponu od 4% do 39% za slanje seksualno eksplicitnog materijala te od 7% do 48% za primanje istoga (National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy (NCPTUP), 2008; Kričkić i sur., 2017). Rezultati istraživanja koje su proveli Vrselja i sur. (2015) na uzorku od 311 hrvatskih adolescenata u dobi od 15 do 17 godina pokazuju kako je 39,9% sudionika barem jednom u životu poslalo seksualno eksplicitnu poruku. Pri tome, Mitchell, Finkelhor i Wolak (2012) navode kako se prevalencija sekstinga povećava s dobi adolescenata. Tako rezultati istraživanja koje su proveli Kričkić i sur. (2017) na uzorku od 202 mlade osobe u dobi od 18 do 27 godina pokazuju kako je 60,89% sudionika barem jednom poslalo seksualno eksplicitnu poruku, fotografiju ili snimku, a gotovo četvrtina sudionika je to činila najmanje jednom godišnje. Provedena meta-analiza rezultata brojnih istraživanja pokazala je da je prosječna prevalencija za primanje 53,31% te 48,56% za slanje seksualno eksplicitnog materijala (Klettke, Hallford i Mellor, 2014). Najčešći motivi za seksting također se razlikuju od istraživanja do istraživanja. Neka istraživanja su pokazala kako je glavni motiv flertovanje (Cooper, Quayle, Jonsson i Svedin, 2016), želja osobe da se pokaže privlačnom ili da inicira seksualnu aktivnost (Henderson, 2011), pritisak od strane drugih (Englander, 2012) te dosada

(Kopecky, 2012). Prema NCPTUP (2008) motivi su uključivali zabavu, slanje eksplicitnog materijala kao "sexy dara" ili kao "šalu ili odgovor" na primanje sličnog materijala.

U istraživanjima sekstinga mogu se uočiti dva različita pristupa. Prema jednom pristupu seksting je dio normalnog i zdravog razvoja nezavisnog identiteta i kao takav je zdrav oblik seksualnog izražavanja i interpersonalnih odnosa (Döring, 2014). Zastupnici ovog pristupa naglašavaju kako seksting može prevenirati neželjenu trudnoću i seksualno prenosive bolesti jer djeluje kao ventil za seksualne impulse, bez da adolescenti djeluju prema njima (Julia, Lippman i Campbell, 2014). Nešto učestaliji pristup opisuje seksting kao rizično i devijantno ponašanje naglašavajući potrebu za intervencijom i prevencijom (Kosenko, Luurs i Binder, 2017). Prema klasifikaciji *online* rizika koju navode Hasebrink i sur. (2009) seksting se može svrstati u sve tri kategorije rizika: rizik sadržaja (koji određuje osobu kao primatelja masovnog sadržaja), rizik kontakta (prema kojem netko kontaktira osobu tražeći od nje da sudjeluje u određenom ponašanju) te rizik ponašanja (u kojima je osoba izvođač određenog ponašanja). Gledište da je seksting rizično ponašanje u skladu je i s Teorijom problematičnog ponašanja jer odstupa od legalnih i društvenih normi te kao odgovor ima neki oblik socijalne kontrole. Rizik koji se u istraživanjima najčešće spominje je mogućnost otkrivanja ili prosljeđivanja sadržaja seksualno eksplicitnih poruka osobama kojima iste nisu bile namijenjene (Lesnhoff, 2009). To u velikom broju slučajeva može dovesti do vršnjačkog nasilja preko interneta, ali i vršnjačkog nasilja licem u lice. U istraživanju Dira i Cydersove (2015) adolescenti su kao negativne ishode sekstinga navodili širenje poruka drugima, sram i roditeljske sankcije kada su uhvaćeni u sekstanju, osjećaj povrijeđenosti ili gađenja kada su primili seksualno eksplicitnu poruku, osjećaj da su iskorišteni ili uznemiravani te negativne posljedice po intimnu vezu uslijed sekstinga. Različiti oblici viktimizacije koji su navedeni mogu rezultirati psihološkim distresom, kao što su depresija, anksioznosti i suicidalne misli (Reyns, Burek, Henson i Fisher, 2011).

Osim navedenih negativnih ishoda, velik je broj istraživanja koji se bavio povezanošću sekstinga i različitih rizičnih seksualnih ponašanja. Temple i sur. (2012) izvještavaju o pozitivnoj povezanosti sekstinga i ranijeg stupanja u spolne odnose. Rezultati istraživanja koje su proveli Benotsch, Snipes, Martin i Bull (2013) pokazuju kako su sudionici koji su sekstali češće mijenjali seksualne partnere, imali nezaštićene spolne odnose i konzumirali alkohol ili druge psihoaktivne tvari prije seksualnog odnosa, u odnosu na sudionike koji nisu sekstali. Također, oni koji su sekstali češće su izvještavali o tome da su u vezi i da imaju seksualne odnose te su izvještavali o većem ukupnom broju partnera, u odnosu na one koji nisu sekstali. Navedeni rezultati su također u skladu s Teorijom problematičnog ponašanja prema kojoj će se pojedinci koji se upuštaju u jednu

vrstu problematičnog ponašanja vjerojatno upuštati i u druga problematična ponašanja (Jessor i Jessor, 1977).

Percipirani okolinski sustav i seksting

Adolescencija je dinamičan period tijekom kojeg se događa dramatičan fizički, kognitivni i socijalni razvoj. Mladi znatno fizički sazrijevaju, ali kognitivni razvoj se ne odvija uvijek istom brzinom (Steinberg, 2005: prema Wang i sur., 2013). S obzirom na ovaj raskorak, adolescentima koji imaju ograničen broj životnih iskustava, mogu nedostajati ključne vještine važne za donošenje odluka i razumijevanje posljedica rizičnih ponašanja. Stoga je adolescencija vrijeme “ranjivosti”, kada je uključivanje u problematična ponašanja na vrhuncu.

Istovremeno sa širenjem socijalnog okruženja raste i broj faktora koji utječu na prilagodbu adolescenata. Zbog povećanja nezavisnosti i sve većeg broja interakcija s drugima, utjecaj vršnjaka postaje sve važniji. Adolescenti sve više vremena provode s vršnjacima bez roditeljskog nadzora te oni postaju glavna referenična grupa s kojom se uspoređuju (Vanden Abeele, Campbell, Eggermont i Roe, 2014). Kako je adolescentima važno što vršnjaci misle o njima, prijatelji i njihove norme sve više utječu na stavove i ponašanja (Baumgartner, Valkenburg i Peter, 2011). No, istraživanja pokazuju da unatoč sve većem utjecaju vršnjaka, roditeljski utjecaji ostaju i dalje važni (Galotti i Mark, 1994). Roditelji su najbliže i najneposrednije osobe u adolescentovu životu, od kojih uči o kulturalnim i moralnim vrijednostima, uvjerenjima i normama (Kotchick i sur., 2001).

Prema Teoriji problematičnog ponašanja (Jessor i Jessor, 1977) percipirani okolinski sustav uključuje konstrukte vezane upravo za roditeljske i prijateljske procese. Tako uključuje roditeljsku kontrolu, odnosno nadziranje i sankcioniranje ponašanja; roditeljsku podršku, odnosno podržavanje interesa te brigu i zanimanje za osjećaje i razmišljanja adolescenta te roditeljske modele i roditeljsko odobravanje problematičnog ponašanja. Kada je riječ o prijateljima, okolinski sustav uključuje prijateljsku kontrolu, odnosno odvratanje i sprječavanje ponašanja koja bi štetila adolescentu i/ili drugima; prijateljski pritisak, odnosno mišljenje o tome koliko drugi traže i/ili očekuju uključivanje u neko ponašanje te također prijateljsku podršku, modele i odobravanje problematičnog ponašanja. Ovaj model također uključuje i konstrukt kompatibilnosti roditelja i prijatelja, a koji se odnosi na stupanj u kojem roditelji i prijatelji imaju slične vrijednosti, stavove i očekivanja te konstrukt utjecaja roditelja i prijatelja, a koji se odnosi na stupanj u kojem roditelji, odnosno prijatelji imaju utjecaj na razmišljanje i ponašanje adolescenta (Jessor i Jessor, 1977).

Među različitim aspektima obiteljskog funkcioniranja, nalazi su najjasniji u tome da niska razina roditeljske podrške povećava vjerojatnost problematičnog ponašanja (McCord, 1992; prema

Deković, 1999). Još jedan aspekt koji se pokazao izrazito važnim u predviđanju problematičnog ponašanja adolescenata je stupanj strukture, odnosno kontrole koju roditelji imaju (Maccoby, 1992; prema Deković, 1999). Kada je riječ o utjecaju vršnjaka, istraživanja pokazuju kako je jedan od najboljih prediktora problematičnog ponašanja druženje s prijateljima koji podržavaju problematično ponašanje (Dishion, Andrews i Crosby, 1995; prema Deković, 1999). Patterson, DeBaryshe i Ramsey (1989) navode kako devijantni vršnjaci pružaju prilike i vrše socijalni pritisak za uključivanje u problematično ponašanje te daju pozitivno potkrepljenje. S obzirom da su navedene varijable prepoznate kao izrazito važne u *offline* i *online* rizičnim ponašanjima, a do sada nisu istraživane u okviru sekstinga ili nisu operacionalizirane u skladu s Teorijom problematičnog ponašanja, ovo istraživanje će se usmjeriti upravo na roditeljsku i prijateljsku kontrolu i podršku.

Roditeljska kontrola definira se kao roditeljsko ponašanje čija je namjena usmjeravanje djetetovog ponašanja prema prosocijalnom ponašanju. Uključuje roditeljski nadzor, koji se odnosi na stupanj u kojem roditelji znaju gdje je, s kim je i što adolescent radi izvan doma, te sankcije (Stattin i Kerr, 2000). Rana istraživanja pokazala su kako roditelji djece problematičnog ponašanja tipično nisu nadzirali i pratili svoju djecu (Patterson i Dishion, 1985; prema Norman, 2017). Novija istraživanja ukazuju kako roditeljska kontrola ima zaštitni efekt na adolescente kroz povećanje roditeljskog znanja (Fletcher, Steinberg, Williams i Wheeler, 2004). U skladu s time, istraživanje Huebnera i Howella (2003) pokazalo je kako su adolescenti, koji su izvijestili kako roditelji znaju gdje su i s kim su, manje bili uključeni u rizična seksualna ponašanja, uključujući nekorištenje kontracepcije i veći broj seksualnih partnera. Tomić, Burić i Štulhofer (2017) u svom su istraživanju s adolescentima u dobi od 16 i 17 godina pronašli kako je roditeljski nadzor negativno povezan sa sekstingom. Kada je riječ o nadzoru korištenja mobitela, Lenhartova (2009) je pronašla kako su adolescenti rjeđe slali vlastite seksualno eksplicitne fotografije ako su im roditelji ograničili vrijeme koje provode na mobitelu, dok su Campbell i Park (2014) pronašli kako nema povezanosti sekstinga i roditeljskog nadzora mobitela. Uz to, Rai i sur. (2003) ističu kako roditeljski nadzor može moderirati štetan utjecaj vršnjaka.

Kada je riječ o kontroli od strane vršnjaka, ona uključuje pokušaje upozorenja ili sprječavanja problematičnog ponašanja s jedne strane i pritisak za uključivanje u problematično ponašanje s druge strane. Crosnoe i McNeely (2008) navode kako se većina rizičnih ponašanja odvija u kontekstu vršnjaka. Adolescencija je razvojno osjetljiv period u kojem su mladi izrazito usmjereni na uočavanje i odgovaranje na socijalne znakove u svojoj okolini. Istraživači koji se bave Teorijom kontrole navode kako socijalne veze preveniraju devijantno ponašanje kod nekih adolescenata. Točnije, snažne socijalne veze s konvencionalnim društvom odvrćaju pojedince od ponašanja prema devijantnim dispozicijama te od druženja s devijantnim vršnjacima (Hirschi,

1969). Slično tomu, Burcu (2003) navodi kako je kod adolescenata koji osjećaju da su kontrolirani od strane vršnjaka i općenito okoline u kojoj žive, smanjena učestalost problematičnog ponašanja. Kada je riječ o pritisku vršnjaka, prema NCPTUP (2008), 23% sudionika navelo je pritisak od strane vršnjaka kao razlog zašto su počeli sekstati. Kvalitativno istraživanje Walkera, Sanci i Temple-Smitha (2013) citira primjer djevojaka koje su osjećale da se od njih očekuje da počnu sekstati nakon što su vidjele seksualno eksplicitne poruke ljudi koje poznaju. Također, Lee i sur. (2013) pronašli su kako je vršnjački pritisak bio značajan prediktor sekstinga. Zanimljive rezultate nudi istraživanje Walravea, Heirmana i Hallamove (2014), a koji pokazuju da je pritisak vršnjaka imao veći utjecaj na uključivanje u seksting nego stavovi samih sudionika prema sekstingu.

Roditeljska i vršnjačka podrška u ovom modelu odnosi se na emocionalnu podršku, a koja uključuje pokazivanje brige i prihvaćanje te zanimanje za osjećaje adolescenta. Agnew (1993; prema Benda i Corwyn, 1998) navodi kako su ponašanja kao što je seksualna intimnost, često motivirana nedostatkom pozitivnih poticaja, kao što su podrška roditelja ili prijatelja. Adolescenti koji osjećaju da su roditelji topli, da brinu za njih i da ih podržavaju kada imaju probleme češće će se okretati roditeljima za savjet i ohrabrenje, što je izrazito važno za razvoj jer pridonosi osjećaju sigurnosti (Lee i Lok, 2012). Doista, rezultati istraživanja dosljedno pokazuju kako roditeljska podrška ima pozitivan utjecaj na seksualno ponašanje adolescenta te je povezivana s manjim rizikom od neželjene trudnoće, kasnijim stupanjem u spolne odnose, manjim brojem seksualnih partnera i sl. (Henrich, Brookmeyes, Shrier i Shahar, 2006). Također, Price i Hyde (2009) u svom su istraživanju pronašli kako su adolescenti koji su bili seksualno aktivni prije 15. godine izvještavali u slabijim odnosima i podršci roditelja. Bliska prijateljstva također doprinose osjećaju sigurnosti, što može smanjiti vjerojatnost uključivanja u problematična ponašanja. No, kako Babby (2017) navodi, ta sigurnost može imati i suprotan učinak. Adolescenti koji se u prijateljstvima osjećaju sigurno, opušteniji su i mogu manje brinuti oko toga hoće li biti odbačeni, a što može dovesti i do povećanog uključivanja u problematična ponašanja. Generalno, prijateljstva adolescenata koji sudjeluju u rizičnim ponašanjima su puno bliža i stabilnija. Ti adolescenti su posebno osjetljivi na odbacivanje jer je vjerojatno da u drugoj vršnjačkoj grupi ne bi bili prihvaćeni zbog svog prošlog ponašanja. Iz tog razloga, međusobna podrška u takvim prijateljstvima je velika te se nastavlja sudjelovanje u rizičnim ponašanjima koja pridonose održavanju prijateljstva (Babby, 2017). Rezultati vezani za prijateljsku podršku nisu jednoznačni, što se vjerojatno dijelom može pripisati i različitom stupnju rizičnosti adolescenata. Pregledom literature, Buhi i Goodsonova (2007) pronašli su kako ni u jednom istraživanju prijateljska podrška nije bila povezana sa seksualnim ponašanjem, uključujući broj partnera i vrijeme stupanja u seksualne odnose. Od tada, istraživanje Saftnera, Martyna i Lori (2011) pokazuje kako je snažna podrška

prijatelja povezana s manjom vjerojatnosti uključivanja u seksualne aktivnosti. Do sada postoji samo jedno istraživanje ovih konstrukata u okviru sekstinga. Rezultati istraživanja koje su proveli Buren i Lunde (2018) pokazuju kako je roditeljska podrška bila povezana s manjom učestalosti sekstinga i za djevojke i mladiće, ali samo za poruke koje su mladići slali prijateljima i samo za poruke koje su djevojke slale *online* prijateljima. Kada je riječ o podršci prijatelja, istraživanje pokazuje kako su mladići koji su percipirali snažnu podršku prijatelja češće sekstali, dok za djevojke nije pronađena veza između podrške prijatelja i sekstinga.

Iako postoje brojna istraživanja koja su ispitivala odnos varijabli roditeljskih i prijateljskih procesa i rizičnih seksualnih ponašanja, slabo je istražen odnos navedenih varijabli i sekstinga, pri čemu niti jedno od prethodnih istraživanja nije primijenilo Teoriju problematičnog ponašanja. Stoga će doprinos ovog istraživanja biti bolje razumijevanje odnosa između sekstinga, roditeljske i prijateljske podrške i kontrole te dobivanje uvida u jačinu i smjer povezanosti navedenih konstrukata. Također, korist je i spoznaja o predviđanju učestalosti sekstanja na temelju navedenih konstrukata.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj

Cilj ovog istraživanja je ispitati odnos sekstinga i percipirane roditeljske i prijateljske kontrole i podrške.

Problemi

1. Ispitati predviđa li percipirana roditeljska i prijateljska kontrola i podrška učestalost sekstanja kod adolescenata.
2. Ispitati ulogu spola kao moderatora odnosa sekstinga i percipirane roditeljske i prijateljske kontrole i podrške.

Hipoteze

H1a: Veća percipirana roditeljska kontrola i podrška predviđaju rjeđe sekstanje.

H1b: Veći percipirani prijateljski pritisak, manja percipirana prijateljska kontrola i manja percipirana prijateljska podrška predviđaju češće sekstanje.

H2a: Djevojke koje percipiraju veću roditeljsku kontrolu i roditeljsku i prijateljsku podršku će rjeđe sekstati.

H2b: Mladići koji percipiraju veći prijateljski pritisak i manju kontrolu će češće sekstati.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo N=584 sudionika, adolescenta u rasponu dobi od 15 do 19 godina, s prosječnom dobi od M=17.06 (SD=1.26). Od ukupnog broja sudionika, 288 je muškoga (49,3%), a 296 ženskoga spola (50,7%).

Instrumenti

Upitnik adolescentskog zdravlja i razvoja (AHDQ; Adolescent Health and Development Questionnaire, Jessor, Costa i Turbin, 2002) je upitnik kojim se procjenjuju konstrukti iz tri sustava koje opisuje Teorija problematičnog ponašanja: sustav ličnosti, percipirani okolinski sustav te sustav ponašanja. Upitnik u originalnoj verziji sadrži ukupno 335 čestica kojima se ispituju demografske karakteristike, konstrukti tri navedena sustava, pri čemu sustav ponašanja uključuje problematična ponašanja pušenja, konzumiranja alkohola, zlorabuse psihoaktivnih tvari, ranih seksualnih odnosa te prosocijalna ponašanja odlaska u Crkvu te akademskog uspjeha. Uz pristanak autora, u ovom istraživanju korištena je verzija upitnika koja je modificirana za ispitivanje *online* rizičnih ponašanja i koja se sastoji od 302 čestice. U ovom istraživanju koristile su se samo subskale koja se odnose na percipirani okolinski sustav. Subskala Percipirana roditeljska kontrola sastoji se od sedam čestica kojima se ispituje trude li se roditelji znati s kim je i što adolescent radi te sankcioniraju li nepoželjna ponašanja (npr. „*Trude li se tvoji roditelji znati s kim provodiš vrijeme?*“). Subskala Percipirana roditeljska podrška sastoji se od sedam čestica kojima se ispituje ohrabruju li roditelji adolescenta za uključivanje u prosocijalne aktivnosti, provode li vrijeme s njima te brinu li za njihove osjećaje (npr. „*Ohrabruju li te tvoji roditelji da radiš stvari za koje si zainteresiran/a i pokazuju li zanimanje za njih?*“). Subskala Percipirana prijateljska kontrola sastoji se od četiri čestice kojima se ispituje bi li prijatelji odvratili adolescenta od nepoželjnih ili nezakonitih ponašanja (npr. „*Kada bi na internetu radio nešto što nije dobro za tebe, bi li te tvoji prijatelji pokušali spriječiti?*“). Subskala Percipirana prijateljska podrška sastoji se od dvije čestice kojima se ispituje je li prijateljima stalo i jesu li zainteresirani za osjećaje adolescenta (npr. „*Jesu li tvoji prijatelji zainteresirani za to kako se osjećaš i što razmišljaš?*“). Percipirani prijateljski pritisak za sekstanje ispitan je slijedećim pitanjem: „*Koliko mladih tvoje dobi zahtijeva ili očekuje od svojih vršnjaka da sekstaju?*“. Sudionici na pitanja odgovaraju na Likertovoj skali od tri ili četiri stupnja. Rezultati se formiraju kao aritmetička sredina odgovora na pitanja za svaku pojedinu subskalu. Veći rezultat na subskalama Percipirane roditeljske i prijateljske kontrole ukazuje na veću procjenu vjerojatnosti navedenih ponašanja, a na subskalama Percipirane roditeljske i prijateljske podrške ukazuje na veću procjenu učestalosti ponašanja

roditelja i prijatelja. Veći rezultat na pitanje o percipiranom prijateljskom pritisku ukazuje na veću procjenu broja mladih koji očekuju da adolescent seksta.

Upitnik o seksu i tehnologiji (STSQ; Seks and tech survey questionnaire; National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008) korišten je za ispitivanje sekstinga, odnosno upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih poruka/slika/snimaka. Upitnik je podijeljen u tri dijela: osobno iskustvo upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka/slika/snimaka, percipiranje upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka/slika/snimaka drugih osoba te osobni stavovi prema istom. U ovom istraživanju korištena je samo subskala koja se odnosi na osobno iskustvo upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih materijala. Zadatak sudionika je da procijene koliko često su slali eksplicitan materijal na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva, pri čemu 1 označava "nikada", a 5 "svakodnevno". Rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora na pitanja o osobnom iskustvu slanja seksualno eksplicitnih materijala.

Postupak

Istraživanje je provedeno nakon dobivanja suglasnosti Etičkog odbora Filozofskog fakulteta u Osijeku. Upitnici su primjenjeni preko interneta, a prikupljanje sudionika provedeno je kroz objave na internetu i metodom snježne grude. Sudionici su prije ispunjavanja upitnika na uvodnoj stranici dobili početnu uputu u kojoj je objašnjen cilj i svrha provođenja istraživanja. Uz to, naglašeno je kako je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno i anonimno, da u bilo kojem trenutku mogu odustati te da će se dobiveni rezultati koristiti isključivo u istraživačke svrhe. Također je ponuđena e-mail adresa istraživača na koju se sudionici mogu javiti ukoliko ih budu zanimali rezultati istraživanja ili ako budu imali druga pitanja. Kako bi se potaknula motivacija sudionika, u početnoj uputi naglašeno je kako sudionici, ukoliko žele, mogu na kraju upitnika ostaviti svoju e-mail adresu kako bi sudjelovali u nagradnoj igri u kojoj će se po slučaju odabrati jedan sudionik koji će dobiti poklon-bon od 500,00 kn. Sudionici koji su pristali sudjelovati svoju su suglasnost iskazali prelaskom na sljedeći dio upitnika u *online* formi. Prije Upitnika o seksu i tehnologiji dana je kratka definicija pojma sekstinga, a sam Upitnik umetnut je unutar Upitnika adolescentskog zdravlja i razvoja.

Rezultati

Prije provjere postavljenih hipoteza, normalitet distribucija ispitan je Kolmogorov – Smirnovljevim testom. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 1. Kao što je vidljivo, distribucije rezultata svih varijabli statistički značajno odstupaju od normalne. Kako Field (2013) navodi, nedostatak ovog testa je što se pri velikim uzorcima čak i mala odstupanja od normalnosti

smatraju značajnima. Iz tog razloga ispitani su i indeksi asimetrije i spoljštenosti, pri čemu se ekstremno odstupajućim distribucijama smatraju one čiji je indeks asimetrije veći od 3, a indeks spljoštenosti veći od 10 (Kline, 2005). Prema rezultatima iz Tablice 1, vidljivo je kako niti jedan indeks asimetrije i spljoštenosti ne odstupaju od navedenog te se može zaključiti kako je opravdano koristiti parametrijske postupke.

Tablica 1. Provjera normaliteta distribucija rezultata izmjerenih varijabli

Varijabla	K – S - Z	Indeks asimetrije	Indeks spljoštenosti
Percipirana roditeljska kontrola	1.51**	0.16	0.60
Percipirana roditeljska podrška	2.88**	-0.72	-0.10
Percipirana prijateljska kontrola	3.69**	-0.76	-0.03
Percipirani prijateljski pritisak	5.35**	0.06	-0.94
Percipirana prijateljska podrška	4.89**	-0.47	-0.21
Učestalost sekstanja	7.01**	1.56	2.42

Legenda: K-S-Z - rezultat Kolmogorov – Smirnovljevog testa , ** $p < .01$, * $p < .05$

U tablici 2 prikazani su deskriptivni podaci i Cronbach alpha koeficijenti unutarnje konzistencije. Za varijablu prijateljskog pritiska nije bilo moguće izračunati koeficijent unutarnje konzistencije jer se sastoji od samo jedne čestice, dok su koeficijenti ostalih izmjerenih varijable iznad preporučene granične vrijednosti od .70 i mogu se smatrati zadovoljavajuće visokima (Field, 2013). Dobiveni koeficijenti unutarnje konzistencije su slični ili viši od onih dobivenih u prethodnim istraživanjima koja su koristila subskale percipiranog okolinskog sustava, a u kojima se kreću od $\alpha = .61$ do $\alpha = .79$ (Donovan, Jessor i Costa, 2017). Srednje vrijednosti prikazane u Tablici 2 ukazuju kako su sudionici u ovom istraživanju na subskalama percipirane roditeljske i prijateljske kontrole i podrške postigli rezultate koji su iznad, a na subskali prijateljskog pritiska rezultate koji su blizu srednje vrijednosti ponuđenih odgovora. Rezultati na skali učestalosti sekstanja su ispod srednje vrijednosti ponuđenih rezultata.

Tablica 2. Deskriptivna statistika i koeficijenti unutarnje konzistencije izmjerenih varijabli

Varijabla	<i>M</i>	<i>SD</i>	Empirijski raspon	Teorijski raspon	α
Percipirana roditeljska kontrola	2.44	0.526	1.00 - 4.00	1.00- 4.00	.72
Percipirana roditeljska podrška	3.22	0.641	1.14 - 4.00	1.00- 4.00	.89
Percipirana prijateljska kontrola	3.38	0.564	1.50 - 4.00	1.00- 4.00	.82
Percipirani prijateljski pritisak	2.08	0.784	1.00 - 4.00	1.00- 4.00	-
Percipirana prijateljska podrška	2.46	0.615	1.00 - 3.00	1.00- 3.00	.82
Učestalost sekstanja	1.55	0.750	1.00 - 5.00	1.00- 5.00	.71

Interkorelacije mjerenih varijabli

Prije provedbe hijerarhijske regresijske analize, ispitana je povezanost svih mjerenih varijabli, uključujući demografske varijable spola i dobi. Dobiveni rezultati prikazani su u tablici 3.

Tablica 3. Interkorelacije svih izmjerenih varijabli (N=584)

Varijabla	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Spol	-	.03	.28**	-.01	.22**	.11**	.18**	-.08
2. Dob		-	-.17**	-.10*	.01	.12**	-.03	.13**
3. Percipirana roditeljska kontrola			-	.27**	.20**	.02	.19**	-.09*
4. Percipirana roditeljska podrška				-	.36**	-.07	.34**	-.12**
5. Percipirana prijateljska kontrola					-	.00	.53**	-.16**
6. Percipirani prijateljski pritisak						-	.06	.26**
7. Percipirana prijateljska podrška							-	.02
8. Učestalost sekstanja								-

* $p < 0.05$. ** $p < 0.01$, Spol: 0=muški; 1=ženski

Kada je riječ o demografskim varijablama, postoji značajna umjerena povezanost spola s roditeljskom i prijateljskom kontrolom te prijateljskom podrškom te niska pozitivna povezanost s prijateljskim pritiskom. Drugim riječima, djevojke izvještavaju o većoj roditeljskoj i prijateljskoj kontroli, prijateljskoj podršci i prijateljskom pritisku. Postoji značajna niska negativna povezanost između dobi i varijabli percepcije roditeljskih procesa te značajna niska pozitivna povezanost s prijateljskim pritiskom i podrškom. Navedeno ukazuje da mlađi sudionici izvještavaju o većoj roditeljskoj kontroli i podršci te manjem prijateljskom pritisku. Nadalje, vidljivo je kako je učestalost sekstanja značajno umjereno pozitivno povezana s prijateljskim pritiskom. Također je značajno, ali neznatno negativno povezana s varijablama roditeljskih procesa te prijateljskom

kontrolom, dok povezanost s prijateljskom podrškom nije značajna. Navedeno ukazuje da sudionici koji češće sekstaju izvještavaju o većem prijateljskom pritisku za sekstanje i manjoj prijateljskoj kontroli te o manjoj roditeljskoj kontroli i podršci. Varijable roditeljskih procesa su značajno umjereno pozitivno povezane, što znači da sudionici koji percipiraju veću roditeljsku kontrolu njihova ponašanja percipiraju i veću roditeljsku emocionalnu podršku. Prijateljski pritisak nije značajno povezan s drugim varijablama prijateljskih procesa, dok su prijateljska kontrola i podrška značajno visoko pozitivno povezane. Sudionici koji percipiraju da ih prijatelji više odvrćaju od problematičnog ponašanja percipiraju i veću prijateljsku emocionalnu podršku. Također postoji i umjerena pozitivna povezanost roditeljske kontrole i podrške s prijateljskom kontrolom i podrškom. Drugim riječima, sudionici koji percipiraju veću roditeljsku kontrolu i podršku percipiraju i veću prijateljsku kontrolu i podršku.

Ispitivanje doprinosa percipirane roditeljske i prijateljske podrške i kontrole u predviđanju sekstinga

Kako bi se odgovorilo na postavljene probleme, odnosno kako bi se ispitala mogućnost predviđanja učestalosti sekstanja na temelju roditeljske i prijateljske podrške i kontrole te kako bi se ispitala uloga spola kao moderatora odnosa sekstinga i navedenih varijabli, provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Prije provođenja bilo je potrebno utvrditi postoje li uvjeti za provedbu analize. Rezultati pokazuju da su tolerancije svih prediktora veće od 0.1, a faktori inflacije varijance (VIF) manji od 10, čime je utvrđeno da između prediktora ne postoji multikolinearnost (Field, 2013). Vrijednost Durbin-Watson testa iznosila je 2.05. Kako se vrijednost testa nalazi u intervalu od 1 do 3, može se zaključiti da je preduvjet o nezavisnosti reziduala zadovoljen (Field, 2013).

Hijerarhijska regresijska analiza provedena je na način da je kao kriterijska varijabla korištena učestalost slanja seksualno eksplicitnih fotografija, snimki i/ili tekstualnih poruka. U prvom koraku uključene su sociodemografske varijable dob i spol, u drugom koraku uključene su varijable percipiranih roditeljskih procesa, u trećem koraku uključene su varijable percipiranih prijateljskih procesa te su u četvrtom koraku uključene interakcije spola i varijabli percipiranih roditeljskih i prijateljskih procesa. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 4, pri čemu je prikazana samo statistički značajna interakcija spola i navedenih varijabli.

Tablica 4. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za ispitivanje odnosa varijabli percipiranih roditeljskih i prijateljskih procesa i učestalosti sekstanja te uloge spola kao moderatora

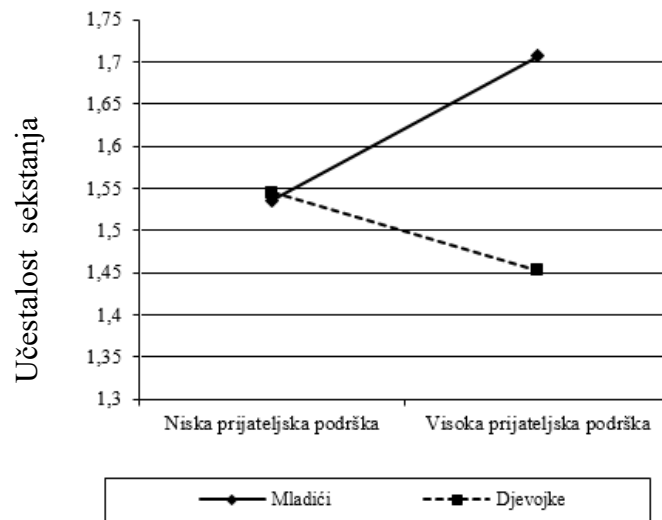
Model	β	<i>R</i>	<i>R</i> ²	ΔR^2	<i>F</i>
1. Korak					
Spol	-.08				
Dob	.13**	.15	.02	.02	7.03**
2. Korak					
Spol	-.07				
Dob	.12**				
Percipirana roditeljska podrška	-.10*				
Percipirana roditeljska kontrola	-.02	.19	.04	.01	3.55*
3. Korak					
Spol	-.08				
Dob	.10*				
Percipirana roditeljska podrška	-.06				
Percipirana roditeljska kontrola	-.03				
Percipirana prijateljska kontrola	-.20**				
Percipirana prijateljska podrška	.15**				
Percipirani prijateljski pritisak	.25**	.36	.13	.09	20.47**
4. Korak					
Spol	-.08				
Dob	.10*				
Percipirana roditeljska podrška	-.06				
Percipirana roditeljska kontrola	-.03				
Percipirana prijateljska kontrola	-.20**				
Percipirana prijateljska podrška	.15**				
Percipirani prijateljski pritisak	.25**				
Percipirana prijateljska podrška X spol	-.09*	.37	.14	.01	4.81*

Legenda: ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$, Spol: 0=muški; 1=ženski

U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize demografskim varijablama objašnjeno je 2% varijance, pri čemu je dob značajan pozitivan prediktor ($\beta = .13$, $p < .01$). Navedeni rezultati ukazuju da stariji sudionici češće sekstaju. U drugom koraku, dodavanjem varijabli percipirane roditeljske kontrole i podrške objašnjen je dodatan 1% varijance kriterija. Značajnim negativnim

prediktorom u ovom koraku pokazala se percipirana roditeljska podrška ($\beta = -.10, p < .05$), što znači da percepcija manje roditeljske zainteresiranost i brige doprinosi učestalijem sekstanju. U trećem koraku dodane su varijable percipirane prijateljske podrške i kontrole te prijateljskog pritiska, čime je objašnjeno dodatnih 9% varijance kriterija. Percipirana prijateljska kontrola pokazala se značajnim negativnim ($\beta = -.20, p < .01$), a percipirani prijateljski pritisak ($\beta = .25, p < .01$) pozitivnim prediktorom, što upućuje da percepcija manjeg prijateljskog odvrćanja od problematičnog ponašanja te većeg prijateljskog pritiska za sekstanje doprinosi češćem sekstanju. Percipirana prijateljska podrška pokazala se kao značajan pozitivan prediktor ($\beta = .15, p < .01$). Kako je iz Tablice 3 vidljivo da percipirana prijateljska podrška nije povezana sa kriterijem učestalosti sekstanja, a u trećem koraku je značajan prediktor, dodatnom analizom provjereno je postojanje supresijskog efekta. Kako bi se utvrdio supresijski efekt, varijabla na koju je izvršena supresija treba biti značajno povezana s kriterijem i supresorskom varijablom, dok supresorska varijabla ne treba biti značajno povezana s kriterijem (Friedman i Wall, 2005). Pregledom tablice interkorelacija utvrđeno je da varijable percipirana prijateljska podrška te prijateljska kontrola zadovoljavaju uvjete za supresiju te je dodatnom regresijskom analizom ispitan supresijski učinak, pri čemu je u prvom koraku uključena percipirana prijateljska podrška, a u drugom percipirana prijateljska kontrola. Rezultati su pokazali da u prvom koraku percipirana prijateljska podrška nije bila značajan prediktor učestalosti sekstanja te da uključenjem percipirane prijateljske kontrole postaje značajan prediktor. Iz navedenog se može zaključiti kako percipirana prijateljska podrška ima supresorski efekt na varijablu percipirane prijateljske kontrole. Varijabla percipirana roditeljska podrška ($\beta = -.06, p > .05$) u ovom koraku više nije značajan prediktor, što upućuje na medijacijski efekt. Prema Baronu i Kennyju (1986), procjena postojanja medijacijskog efekta odvija se u četiri koraka u kojima je potrebno utvrditi predviđa li prediktor kriterij, predviđa li prediktor medijator, predviđa li medijator kriterij te doprinose li prediktor i medijator objašnjenju varijance kriterija. Ovaj odnos potvrđuju i pojedinačne korelacije ovih varijabli. Iz tablice 3. vidljivo je kako je percipirana roditeljska podrška značajno negativno povezana s kriterijskom varijablom učestalosti sekstanja ($r = -.12, p < .01$) te značajno pozitivno povezana s medijatorskom varijablom percipirane prijateljske kontrole ($r = .36, p < .01$). Također, medijatorska varijabla percipirane prijateljske kontrole u značajnoj je negativnoj korelaciji s kriterijskom varijablom ($r = -.16, p < .01$). Prema tome, povezanost percipirane roditeljske podrške i učestalosti sekstanja odvija se preko percipirane prijateljske kontrole. Konačno, kako bi se ispitala moderatorska uloga spola u odnosu navedenih varijabli, u četvrtom koraku uključene su interakcije svih varijabli percipiranih roditeljskih i prijateljskih procesa te spola. Prije obrade, sve prediktorske varijable su centrirane kako bi se smanjio problem multikolinearnosti (Aiken i West, 1991). Značajnim

prediktorom pokazala se jedino interakcija prijateljske podrške i spola ($\beta = -.09, p < .05$), pri čemu je u ovom koraku objašnjen dodatni 1% varijance kriterija. Na slici 2. prikazan je interakcijski efekt prijateljske podrške i spola na učestalost sekstanja. Vidljivo je da je uključenost u sekstanje kod mladića i djevojaka koji percipiraju nisku prijateljsku podršku vrlo slična. S porastom percipirane prijateljske podrške učestalost sekstanja kod mladića raste, dok kod djevojaka nema značajne promjene.

Slika 2. Interakcijski efekt prijateljske podrške i spola na učestalost sekstanja

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos sekstinga i percipirane roditeljske i prijateljske kontrole i podrške, pri čemu su postavljene četiri hipoteze. Prvom hipotezom pretpostavljeno je kako će viša roditeljska kontrola i podrška predviđati rjeđe sekstanje. Drugom hipotezom pretpostavljeno je da će viši percipirani prijateljski pritisak i niža prijateljska kontrola i podrška predviđati češće sekstanje. Trećom hipotezom pretpostavljeno je kako će djevojke koje percipiraju višu roditeljsku kontrolu i roditeljsku i prijateljsku podršku rjeđe sekstati. Četvrtom hipotezom pretpostavljeno je da će mladići koji percipiraju veći prijateljski pritisak i manju kontrolu češće sekstati.

Prva hipoteza, kojom je pretpostavljeno da viša percipirana roditeljska kontrola i podrška predviđaju rjeđe sekstanje, nije potvrđena. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako percipirana roditeljska kontrola nije značajan prediktor uključenosti u sekstanje. Ovakav nalaz nije u skladu s rezultatom istraživanja koje se bavilo ispitivanjem odnosa sekstinga i roditeljske kontrole, a koje pokazuje kako roditeljski nadzor značajno smanjuje vjerojatnost sekstinga (Tomić i sur., 2017). Fletcher i sur. (2004) navode kako roditelji koji znaju gdje je i što radi njihovo dijete mogu bolje intervenirati i obeshrabriti rizično ponašanje. Nekoliko je mogućih objašnjenja dobivenog

rezultata. Sudionici ovog istraživanja su razdoblju srednje i kasne adolescencije. Deković, Wissik i Meijer (2004) navode kako se u razdoblju srednje adolescencije događa najviše promjena. Tijekom ovog razdoblja kontrola roditelja sve više slabi te se adolescenti sve više okreću vršnjacima. Pri tome, kvaliteta odnosa s vršnjacima mijenja se u kvaliteti, prema većoj intimnosti i razotkrivanju, ali i kvantiteti, odnosno količini vremena koju adolescenti provode s prijateljima. Na navedeno se može nadovezati i nalaz Osgooda i sur. (1996) prema kojem u aktivnostima u kojima nema direktnog roditeljskog nadzora drugi izvori nadzora, kao što su, npr., vršnjaci, imaju utjecaj na ponašanje adolescenata. Stoga je moguće da u ovom razdoblju adolescenti sve više vremena provode s prijateljima te da njihov utjecaj ima veći značaj na ponašanje, a što je pronađeno i u ovom istraživanju i o čemu će riječi biti kasnije. Još jedno moguće objašnjenje je sama mjera roditeljske kontrole. Novija istraživanja naglašavaju da postojeće mjere roditeljske kontrole ne zahvaćaju adekvatno ovaj konstrukt te identificiraju potrebu za dodatnim mjerama i boljim razgraničavanjem komponenti roditeljske kontrole (Wang i sur., 2013). Tako Stattin i Kerr (2000) kao potencijalne izvore roditeljskog znanja o aktivnostima adolescenata navode roditeljsko zahtijevanje informacija te adolescentovo dobrovoljno dijeljenje informacija. Doista, istraživanja odnosa roditeljskih varijabli i rizičnih *online* ponašanja pokazuju kako roditeljsko zahtijevanje informacija nije značajno povezano sa rizičnim *online* ponašanjima kao što je npr. vršnjačko nasilje preko interneta, ali da je adolescentovo dobrovoljno dijeljenje informacija o tome gdje je i s kim je bilo značajno povezano s manjom učestalosti navedenih ponašanja (Campbell i Park, 2014; Stattin i Kerr, 2000). U ovom istraživanju mjera roditeljske kontrole sastojala se samo od pitanja o roditeljskom zahtijevanju informacija te je moguće da bi se uključivanjem i druge komponente roditeljske kontrole dobili drugačiji rezultati.

Percipirana roditeljska podrška se u drugom koraku pokazala značajnim negativnim prediktorom učestalosti sekstanja, što znači da percepcija manjeg roditeljskog interesa i brige za emocije i probleme adolescenta doprinosi učestalijem sekstanju, a što je u skladu s drugim istraživanjima ovog konstrukta. Jessor i sur. (1995; prema Deković, 1999) navode kako je roditeljska podrška zaštitni faktor koji smanjuje vjerojatnost pojave problematičnih ponašanja jer odražava razvojno adekvatno odgojno okruženje. Rohner (2005) ističe kako se u različitim istraživanjima koristi različita terminologija za roditeljsku podršku te da se kao sinonim često koristi i roditeljska toplina, a da oboje označava podršku kroz pokazivanje ljubavi, brige i interesa za emocije i probleme adolescenta. Utjecaj roditeljske podrške, odnosno topline, može se objasniti time da visoka razina podrške i topline u odnosu roditelja i djeteta potiče povezanost kroz koju se roditeljski pogledi i vrijednosti glede seksualnosti izražavaju direktno i indirektno. Tijekom vremena, adolescent može internalizirati ove vrijednosti, pri čemu one mogu igrati ulogu u

oblikovanju adolescentovog pogleda na rizična seksualna ponašanja i, shodno tome, smanjiti vjerojatnost sudjelovanja u istim (Norman, 2017). Još jedno moguće objašnjenje nude Wills, Carpenter i Gibbons (2014), a prema kojem je u transakcijama između podržavajućih roditelja i adolescenata veći naglasak na školskom uspjehu i drugim obavezama. Dobit od takvih transakcija očituje se u učenju i uvježbavanju boljih samoregulacijskih vještina u bihevioralnoj i emocionalnoj domeni. U skladu s time, Jessor i Jessor (1977) ističu kako navedene dobiti rezultiraju time da se adolescent više okreće prema konvencionalnim ponašanjima i ciljevima. Također, ovi autori ističu kako roditeljska podrška djeluje i na način da umanjuje utjecaj stresa i negativnih životnih događaja. Točnije, adolescenti kojima roditelji kroz podršku pomažu da razviju strategije rješavanja problema i suočavanja rjeđe se uključuju u problematična ponašanja. Doista, više razine podrške dosljedno su povezivane su manje *offline* rizičnog seksualnog ponašanja, uključujući manji broj partnera i češću upotrebu kontracepcije (Kan, Cheng, Landale i McHale, 2010). Istraživanja Campbella i Parka (2014) te Lawa, Shapke i Olsona (2010) ukazuju kako roditeljska toplina utječe na *online* ponašanja adolescenata na sličan način kao što ima pozitivan utjecaj na *offline* seksualna ponašanja. Tome u prilog ide i istraživanje odnosa sekstinga i navedenog konstrukta, a u kojem je pronađeno da je roditeljska podrška bila povezana s manjom učestalosti sekstanja (Buren i Lunde, 2018). U trećem koraku hijerarhijske regresijske analize, dodavanjem varijabli percipiranih prijateljskih procesa, percipirana roditeljska podrška prestaje biti značajan prediktor. Temeljem interkorelacijske tablice može se zaključiti kako percipirana prijateljska kontrola djeluje kao medijator odnosa percipirane roditeljske podrške i učestalosti sekstanja. Kako se seksting smatra rizičnim ponašanjem, ovakav rezultat može se promatrati u okviru rezultata istraživanja drugih problematičnih ponašanja. Tako istraživanja zloupotrebe alkohola i marihuane kod adolescenata pokazuju kako je visoka razina roditeljske podrške direktno, ali i indirektno povezana sa smanjenjem problematičnog ponašanja kroz smanjenje adolescentovog druženja s devijantnim vršnjacima (Andrews i Hops, 2010; Sitnick, Shaw i Hyde, 2014; prema Cutrin, Gomez-Fraguela, Maneiro i Sobral, 2017). Ryzin, Fosco i Dishion (2012) navode kako roditelji kroz podršku adolescenta zadržavaju i unutar obiteljskog sustava, što barem donekle smanjuje tendenciju uključivanja u grupe devijantnih vršnjaka i povećava tendenciju druženja s nedevidantnim vršnjacima. Stoga je vjerojatno da roditeljska podrška doprinosi uključivanju u grupe nedevidantnih vršnjaka, a koji kroz prijateljsku kontrolu, odnosno odvratanje od devijantnog ponašanja, doprinose smanjenju rizičnog ponašanja, u ovom slučaju sekstinga. Još jedno moguće objašnjenje je proces selekcije, prema kojem adolescenti imaju tendenciju birati prijatelje koji imaju slične stavove i uvjerenja (Cutrin i sur., 2017). Kao što je prethodno navedeno, adolescenti

tijekom vremena mogu internalizirati roditeljske vrijednosti kao svoje, a onda prema njima birati i prijatelje, a koji onda pozitivno ili negativno utječu na njihovo ponašanje.

Još jedan rezultat koji se može istaknuti jest da je dob značajan pozitivan prediktor učestalosti sekstanja, odnosno da stariji sudionici češće sekstaju. Klettke, Hallford i Mellor (2014) u svojem su pregledu literature o sekstingu pronašli kako se je u većini istraživanja dob pozitivan prediktor sekstinga. Ovakav rezultat očekivan je s obzirom da je razdoblje srednje i kasne adolescencije vrijeme istraživanja, eksperimentiranja i uspostave seksualnog identiteta (Kar, Choudhury i Singh, 2015). Također, stariji adolescenti imaju veći osjećaj autonomije, te je moguće da je sekstanje odraz te autonomije (Campbell i Park, 2014).

Druga hipoteza, kojom je pretpostavljeno da viši percipirani prijateljski pritisak, niža percipirana prijateljska kontrola i niža percipirana prijateljska podrška predviđaju češće sekstanje, djelomično je potvrđena. Varijabloma percipiranih prijateljskih procesa objašnjeno je dodatnih 9% varijance kriterija. Navedeno je u skladu s brojnim istraživanjima koja pokazuju kako vršnjaci imaju najveći utjecaj tijekom adolescencije, posebice kada su u pitanju rizična seksualna ponašanja (Baumgartner i sur., 2011). Nalaz da je percipirani prijateljski pritisak pozitivan prediktor učestalosti sekstanja u skladu je s rezultatima drugih istraživanja (Lee i sur., 2013; Lippman i Campbell, 2012; Vanden Abeele i sur., 2014). Biti prihvaćen od strane vršnjaka jedna je od glavnih briga adolescenata. Vršnjačka grupa je glavna grupa s kojom se adolescenti identificiraju i uspoređuju (Hymel, Vaillancourt, McDougall i Renshaw, 2002). Zbog želje za prihvaćanjem i ostankom u vršnjačkoj grupi, ali i straha od odbacivanja, adolescenti podliježu vršnjačkom pritisku i konformiraju se njihovim normama. Primjenjujući Ajzenovu (1991) Teoriju planiranog ponašanja, Walrave i sur. (2014) su pronašli kako su subjektivne norme, odnosno percipirani pritisak da se određeno ponašanje izvrši, najjači prediktor namjere za sekstanjem. Drugim riječima, motivacija za sekstanje kod adolescenata je više bila pod utjecajem onoga što vršnjaci misle o tome nego pod utjecajem vlastitih stavova. Furman (1999) navodi kako je uključivanje u seksualne i romantične veze kod adolescenata isprepletano s iskustvom pritiska i željom za visokim statusom u vršnjačkoj grupi, pri čemu se seksualna aktivnost smatra ponašanjem kojim taj status mogu dobiti. Gledajući na sekstanje kao na oblik seksualne aktivnosti, moguće je da ono služi za postizanje prihvaćanja i statusa unutar vršnjačke grupe. Tomu u prilog idu rezultati istraživanja koje su proveli Vanden Abeele i sur. (2014), a koji pokazuju kako je uključenost u sekstanje bila značajno povezana s potrebom za popularnosti i samopercipiranom popularnosti kod suprotnog spola.

Nadalje, rezultati ovog istraživanja u skladu su s rezultatima prethodnih istraživanja i pokazuju kako veća percipirana prijateljska kontrola, odnosno prijateljsko odvrćanje od

devijantnih ponašanja, doprinosi rjeđem sekstanju. Kako je prijateljska kontrola suprotna pritisku, ovi nalazi se mogu promatrati u svjetlu prethodno navedenog objašnjenja. Nedevijantni vršnjaci koji imaju konvencionalne norme, potiču i odobravaju nedevijantna ponašanja, a obeshrabruju devijantna. Stoga, druženjem s takvim vršnjacima dolazi do prihvaćanja konvencionalnih normi i manje uključenosti u sekstanje.

Konačno, rezultati pokazuju kako percipirana prijateljska podrška ima supresorski efekt na odnos percipirane prijateljske kontrole i učestalosti sekstanja. Stoga nije moguće zaključiti kako veća percipirana prijateljska emocionalna podrška doprinosi češćem sekstanju.

Treća hipoteza, prema kojoj će djevojke koje percipiraju veću roditeljsku kontrolu i roditeljsku i prijateljsku podršku rjeđe biti uključene u sekstanje, nije potvrđena. Rezultati pokazuju kako spol ima ulogu moderatora samo u odnosu percipirane prijateljske podrške i učestalosti sekstanja. Točnije, učestalost sekstanja kod mladića i djevojaka koji percipiraju nisku prijateljsku podršku vrlo je slična, dok s porastom percipirane prijateljske podrške učestalost sekstanja kod mladića raste, a kod djevojaka nema značajne promjene. Ovakav rezultat u suprotnosti je s rezultatima kvalitativnog istraživanja koje su proveli Saftner i sur. (2011) i koji pokazuju kako je snažna podrška prijatelja povezana s manjom vjerojatnosti uključivanja u seksualne aktivnosti. Babby (2017) navodi kako prijateljska podrška doprinosi privrženosti i bliskim prijateljstvima, pri čemu se adolescent osjeća sigurnijim i opuštenijim podijeliti i raspraviti svoje probleme, umjesto okretanja problematičnim ponašanjima. No, rezultati su u skladu s dosad jedinim istraživanjem odnosa prijateljske emocionalne podrške i sekstinga, a koji pokazuju da su mladići koji percipiraju višu prijateljsku podršku češće sekstali, dok za djevojke nije pronađena veza između sekstanja i podrške (Buren i Lunde, 2018). Moguće objašnjenje rezultata ovog istraživanja je da visoka prijateljska podrška podiže samopouzdanje mladića, zbog čega su samouvjereniji u uključivanju u sekstanje. Mladići su češće socijalno nagrađivani za sekstanje i na njihovo sekstanje se, za razliku od djevojaka, gotovo nikada ne gleda negativno i s osudom, što pruža daljnji poticaj za uključivanje (Ringrose, Gill, Livingstone i Harvey, 2012; prema Buren i Lunde, 2018). Za mladiće, veći je naglasak na primanju eksplicitnih seksualnih materijala, što se često smatra pokazateljem statusa unutar vršnjačke grupe, dok je za djevojke veći naglasak na slanju eksplicitnih materijala, što se često smatra pokazateljem promiskuitetnosti i traženja pažnje (Lippman i Campbell, 2014).

Nadalje, spol se nije pokazao moderatorom u odnosu percipiranih roditeljskih procesa i sekstanja, odnosno nije utvrđeno da djevojke koje percipiraju veću roditeljsku kontrolu i podršku rjeđe sekstaju. Rezultati istraživanja u ovom području pokazuju kako postoje spolne razlike u odnosu roditeljske kontrole i podrške te različitih rizičnih ponašanja adolescenata. Tam i sur.

(2012) navode kako roditelji manje kontroliraju ponašanja kćeri jer su mladići skloniji preuzimanju rizika i uključivanju u rizična ponašanja u odnosu na djevojke, dok su Madsen i College (2008; prema Muhammad, Tohid, Omar, Amin i Shamsuddin, 2017) pronašli kako roditelji više nadziru i postavljaju pravila kćerima. Generalno, McNeely i sur. (2002) zaključuju da unatoč ovim razlikama, rezultati istraživanja pokazuju kako roditeljske varijable kod djevojaka više utječu na donošenje odluka vezano za seksualnost. U skladu s time, Muhammad i sur. (2017) u svom su istraživanju pronašli kako je podjednaka razina roditeljske kontrole i kod mladića i kod djevojaka, ali da je više mladića imalo namjeru uključivanja u seksualne aktivnosti. Autori navode kako je moguće da mladići manje toleriraju uplitanje roditelja u intimu te da na više razine kontrole reagiraju pobunom. Kada je riječ o podršci, rezultati su slični. Rezultati istraživanja koje su proveli Pearson i sur. (2006) pokazuju kako kvalitetniji odnos roditelja i djeteta, u smislu podrške i komunikacije, smanjuje vjerojatnost iniciranja seksualnog odnosa samo kod djevojaka. Kao što je prethodno navedeno, takav odnos, ne samo da pruža potrebnu podršku, već moguće dovodi i do toga da adolescent stavlja veću važnost na vrijednosti roditelja. Nalaz da je ovaj aspekt roditeljstva posebice važan za djevojke vjerojatno reflektira veću osjetljivost i oslanjanje na interpersonalne odnose (Gilligan, 1982; prema Pearson i sur., 2006). Kao moguće objašnjenje neznačajnih interakcijskih efekata spola u ovom istraživanju mogu se navesti korištene mjere koje nisu mogle u potpunosti biti modificirane za ispitivanje navedenih varijabli u kontekstu sekstinga.

Četvrta hipoteza, prema kojoj će mladići koji percipiraju veći prijateljski pritisak i manju kontrolu češće sekstati, nije potvrđena. Ovdje također nisu pronađeni značajni interakcijski efekti spola i navedenih varijabli. Rezultati drugih istraživanja u ovom području su nejednoznačni. Dok neka istraživanja pokazuju kako su mladići, zbog veće sklonosti preuzimanju rizika, podložniji i prijateljskom pritisku, bilo da se radi o delinkventnom ili nedelinkventnom ponašanju (Miller, 2010), druga pokazuju kako su djevojke, zbog većeg oslanjanja na prijateljstva pri samoevaluaciji, sklonije konformiranju normama (Chassin i sur., 1986; prema Meldrum, Miller i Flexon, 2013). Rezultati ovog istraživanja u skladu su s trećom skupinom istraživanja koja pokazuju kako su mladići i djevojke u sličnoj mjeri podložni prijateljskom pritisku. Pri tome, neovisno o spolu, na pritisak su manje otporni oni adolescenti koji imaju veću orijentaciju prema vršnjacima. Tako su Allen, Porter i McFarland (2006) pronašli kako su i djevojke i mladići s višim rezultatima na mjeri podložnosti prijateljskom utjecaju bili pod većim rizikom od ranog upuštanja u seksualna ponašanja. Slično tome, rezultati longitudinalnog istraživanja koje su proveli Fuligni, Eccles, Barber i Clements (2001) pokazuju da je jaka orijentacija prema vršnjacima predviđala uključivanje u problematična ponašanja tri godine kasnije, nakon slabljenja roditeljskog i jačanja

prijateljskog utjecaja. Rezultati ovog istraživanja su u skladu s time, s obzirom da se pokazalo kako samo varijable prijateljskih procesa doprinose predviđanju sekstanja.

Ograničenja i implikacije za buduća istraživanja

Jedno od ograničenja ovog istraživanja jest nedovoljna specifičnost nekih od korištenih mjera. Kako se ADHQ upitnik koristi za ispitivanje tradicionalnih rizičnih ponašanja, u ovom istraživanju je prilagođen za ispitivanje *online* rizičnih ponašanja. S obzirom na to, neke čestice nisu bile primjenjive te su odbačene, što je rezultiralo time da neki faktori imaju manje od 3 čestice, a što nije preporučljivo. Moguće je da bi se većim brojem čestica bolje ispitali mjereni konstrukti, a što bi dovelo i do objašnjenja veće količine varijance u kriteriju. Uz to, varijabla prijateljskog pritiska sastojala se od jedne čestice, zbog čega nisu mogla biti utvrđena psihometrijska svojstva. S obzirom da se ispitivalo sekstanje, postoji mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora zbog neugode ili srama sudionika. Također, istraživanje je korelacijsko, zbog čega se ne mogu donositi zaključci o uzročno-posljedičnim vezama. Buduća istraživanja bi mogla koristiti longitudinalni pristup za stjecanje uvida u temporalni slijed i pojašnjavanje kauzalne veze navedenih varijabli. Nadalje, varijabla roditeljskog nadzora sastojala se od čestica koje se odnose na generalni, ali i nadzor specifičan za internet. Kako neka istraživanja pokazuju da je mjera generalnog roditeljskog nadzora bolji prediktor *online* ponašanja adolescenata (Khurana i sur., 2015), u budućim istraživanjima bilo bi korisno usporediti ulogu ove dvije vrste nadzora, kao i varijaciju u učinku na *online* ponašanje. U istraživanju su korištene samoprocijene sudionika u svrhu ispitivanja roditeljske i prijateljske kontrole i podrške. Kako postoje razlike u percepciji obiteljskih procesa između roditelja i djece (Svetina, Zabret i Bajec, 2011) u budućim istraživanjima bilo bi dobro uključiti i samoprocjene roditelja. Također, prilikom ispitivanja percipiranih roditeljskih procesa nisu odvojena pitanja za majku i oca, čime nije omogućeno ispitivanje potencijalnih razlika između roditeljske prakse majke i oca. Kako istraživanja pokazuju da spol roditelja ima utjecaj na stupanj topline i nadzora (Nolin i Petersen, 1992), buduća istraživanja bi mogla ispitati ovaj odnos s obzirom na spol roditelja i spol djeteta. Konačno, ovo istraživanje fokusiralo se na adolescente u srednjoj i kasnoj adolescenciji. Buduća istraživanja mogla bi u obzir uzeti i mlađe adolescente s obzirom na nalaze da i oni sekstaju, iako u manjoj mjeri (Walrave i sur., 2013). Na taj način bi se moglo ispitati i u kojoj dobi veći doprinos uključenosti u sekstanje imaju roditelji, a u kojoj prijatelji.

Zaključak

Cilj rada bio je ispitati odnos percipiranog okolinskog sustava i sekstinga kod adolescenata. Rezultati hijerarhijske regresijske analize nisu potvrdili ili su djelomično potvrdili postavljene hipoteze. Prva hipoteza kojom je pretpostavljeno da veća roditeljska kontrola i podrška predviđaju rjeđe sekstanje nije potvrđena. Pokazalo se kako je percipirana roditeljska podrška negativan prediktor učestalosti sekstanja prije uključivanja varijabli prijateljskih procesa, kada percipirana prijateljska kontrola ima medijacijsku ulogu u odnosu. Druga hipoteza kojom je pretpostavljeno da viši percipirani prijateljski pritisak, niža percipirana prijateljska kontrola i niža percipirana prijateljska podrška predviđaju češće sekstanje djelomično je potvrđena. Rezultati pokazuju kako je percipirana prijateljska kontrola negativan prediktor učestalosti sekstanja, pri čemu percipirana prijateljska podrška ima supresorski efekt na taj odnos. Percipirani prijateljski pritisak pokazao se pozitivnim prediktorom učestalosti sekstanja. Treća hipoteza kojom je pretpostavljeno da će djevojke koje percipiraju veću roditeljsku kontrolu i roditeljsku i prijateljsku podršku rjeđe sekstati nije potvrđena. Rezultati pokazuju kako spol ima ulogu moderatora samo u odnosu percipirane prijateljske podrške i učestalosti sekstanja, pri čemu s porastom percipirane prijateljske podrške učestalost sekstanja kod mladića raste, dok kod djevojaka nema značajne promjene. Četvrta hipoteza, prema kojoj će mladići koji percipiraju veći prijateljski pritisak i manju kontrolu češće sekstati također nije potvrđena. Pokazalo se kako spol nema ulogu moderatora u odnosu percipirane prijateljske kontrole i pritiska i učestalosti sekstanja.

Literatura

- Aiken, L.S. i West, S.G. (1991). *Multiple Regression: Testing and Interpreting Interactions*. London: Sage Publications.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Allen, J. P., Porter, M. R. i McFarland, F. C. (2006). Leaders and followers in adolescent close friendships: Susceptibility to peer influence as a predictor of risky behavior, friendship instability, and depression. *Developmental Psychopathology*, 18(1), 155–172.
- Babby, H. (2017). *Does Participation in High Risk Behaviors Create More Intimate Adolescent Friendships?* University Honors Theses, Paper 384. Preuzeto s <https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.hr/&httpsredir=1&article=1476&context=honorsthesis>
- Baron, R. M. i Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Baumgartner, S.E., Valkenburg, P.M. i Peter, J. (2011). The influence of descriptive and injunctive peer norms on adolescents' risky sexual online behavior. *Cyberpsychology, Behavior & Social Networking* 14, 753–758.
- Benda, B.B. i Corwyn, R.F. (1998). Race and gender differences in theories of sexual behavior among rural adolescents residing in AFDC families. *Youth & Society*, 30, 59–88.
- Benotsch, E. G., Snipes, D. J., Martin, A. M. i Bull, S. S. (2013). Sexting, substance use, and sexual risk behavior in young adults. *Journal of Adolescent Health*, 52, 307-313.
- Burcu, E. (2003). Alcohol and drug use in young apprentices: Effect of social control in the family. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(4), 291 – 299.
- Buhi, E.R. i Goodson, P. (2007). Predictors of adolescent sexual behavior and intention: A theory-guided systematic review. *Journal of Adolescent Health*, 40, 4-21.
- Buren, J. i Lunde, C. (2018). Sexting among adolescents: A nuanced and Gendered Online Challenge for Young People. *Computer in Human Behavior*, 85, 210-217.
- Burić, J., Juretić, J. i Štulhofer, A. (2018). Uloga dispozicijskih, socijalizacijskih i ponašajnih čimbenika u dinamici slanja seksualno eksplicitnih poruka u adolescenciji. *Psihologijske teme*, 27, 409-435.
- Campbell, S.W. i Park, Y.J. (2014). Predictors of mobile sexting among teens: Toward a new explanatory framework. *Mobile Media & Communication*, 2(1), 20-39.
- Cooper, K., Quayle, E., Jonsson, L. i Svedin, G. C. (2016). Adolescents and self-taken sexual images: A review of literature. *Computers in Human Behavior*, 55, 706-716.
- Crosnoe, R. i McNeely, C. (2008). Peer relations, adolescent behavior, and public health research and practice. *Family and Community Health*, 31, 71–80.
- Cutrin, O., Gómez Fraguera, X., Maneiro, L. i Sobral, J. (2017). Effects of parenting practices through deviant peers on nonviolent and violent antisocial behaviours in middle- and late-adolescence. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 9, 75-82.
- Dake, J.A., Price, J.H., Maziarz, L. i Ward, B. (2012). Prevalence and correlates of sexting behaviour in adolescents. *American Journal of Sexuality Education*, 7(1), 1-15.
- Deković, M. (1999). Risk and protective factors in the development of problem behavior during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(6), 667-685.

- Deković, M., Wissink, I. B., i Meijer, A. M. (2004). The role of family and peer relations in adolescent antisocial behavior: Comparison of four ethnic groups. *Journal of Adolescence*, 27, 497-514.
- Dir, A. L. i Cyders, M. A. (2015). Risks, Risk Factors, and Outcomes Associated with Phone and Internet Sexting Among University Students in the United States. *Archives of Sexual Behavior*, 44(6), 1675–1684.
- Donovan, J. E., Jessor, R. i Jessor, L. (1983). Problem drinking in adolescence and young adulthood. A follow-up study. *Journal of Studies on Alcohol*, 44(1), 109-137.
- Donovan, J.E., Jessor, R. i Costa, F.M. (2017). Applying Problem behavior theory to adolescent health behavior. U R. Jessor (Ur.) *Problem behavior theory and adolescent health* (pp.495-509). Cham, Switzerland: Springer International Publishing.
- Döring, N. (2014). Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology Journal of Psychosocial Research in cyberspace*, 8 (1), article 1.
- Englander, E. (2012). *Low risk associated with most teenage sexting: A study of 617 18-year-olds*. Preuzeto s <http://webhost.bridgew.edu/marc/SEXTING%20AND%20COERCION%20report.pdf>
- Field, A.P. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (4th Edition)*. London: Sage publications.
- Fletcher, A. C., Steinberg, L. i Williams-Wheeler, M. (2004). Parental influences on adolescent problem behavior: Revisiting Stattin and Kerr. *Child development*, 75(3), 781-796.
- Friedman, L. i Wall, M. (2005). Graphical views of suppression and multicollinearity in multiple linear regression. *The American Statistician*, 59(2), 127-136.
- Fulgini, A. J. i Eccles, J. S. (1993). Perceived parent-child relationships and early adolescents' orientation toward peers. *Developmental Psychology*, 29(4), 622–632.
- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177–180.
- Galotti, K. M. i Mark, M. C. (1994). How do high school students structure an important life decision? A short-term longitudinal study of the college decision-making process. *Research in Higher Education*, 35, 589–607.
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L. i Ólafsson, K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online (2nd edition)*. Preuzeto s <http://eprints.lse.ac.uk/24368/>.
- Henderson, L. (2011). Sexting and sexual relationships among teens and young adults. *McNair Scholars Research Journal*, 7(1), 31-39.
- Henrich, C. C., Brookmeyer, K. A., Shrier, L. A. i Shahar, G. (2006). Supportive relationships and sexual risk behavior in adolescence: An ecological–transactional approach. *Journal of Pediatric Psychology*, 31(3), 286-297.
- Henry, N. i Powell, A. (2014). Beyond the "sext": Technology-facilitated sexual violence and harassment against adult women. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 48(1), 104-118.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley, CA: University of California.
- Houck, C.D., Barker, D., Rizzo, C., Hancock, E., Norton, A. i Brown, L.K. (2014). Sexting and sexual behavior in at-risk adolescents. *Pediatrics*, 133, 276-282.

- Hudson, H. K. (2011). *Factors affecting sexting behaviors among selected undergraduate students*. Southern Illinois University at Carbondale.
- Huebner, A. J. i Howell, L. W. (2003). Examining the relationship between adolescent sexual risk-taking and perceptions of monitoring, communication, and parenting styles. *Journal of Adolescent Health, 33*(2), 71-78.
- Hymel, S., Vaillancourt, T., McDougall, P. i Renshaw, P. D. (2002). Peer acceptance and rejection in childhood. U P. K. Smith i G. H. Hart (Ur.), *Blackwell handbook of childhood social development* (pp. 265–284). Oxford, UK: Blackwell.
- Jessor, R. i Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. New York: Academic Press.
- Jessor, R. (1987). Problem-behavior theory, psychosocial development and adolescent problem drinking. *British Journal of Addiction, 82*, 331-342.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health, 12*, 597-605.
- Julia, R. Lippman & Scott, W. & Campbell (2014). Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States, *Journal of Children and Media, 8*:4, 371-386,doi:10.108017482798. 923009
- Kan, M. L., Cheng, Y. H. A., Landale, N. S. i McHale, S. M. (2010). Longitudinal predictors of change in number of sexual partners across adolescence and early adulthood. *Journal of Adolescent Health, 46*(1), 25-31.
- Kar S. K., Choudhury, A. i Singh, A. P. (2015). Understanding normal development of adolescent sexuality: A bumpy ride. *Journal of Human Reproduction Sciences, 8*, 70-74.
- Khurana, A., Bleakley, A., Jordan, A. B. i Romer, D. (2015). The protective effects of parental monitoring and Internet restriction on adolescents' risk of online harassment. *Journal of youth and Adolescence, 44*(5), 1039-1047.
- King, D.L., Haagsma, M.C., Delfabbro, P.H., Gradisar, M. i Griffiths, M.D. (2013). Towards a consensus definition of pathological video-gaming: A systematic review of psychometric assessment tools. *Clinical Psycholog Review, 33*(3), 331-342.
- Klettke, B., Hallford, D.J. i Mellor, D.J. (2014): Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical psychology review. 34*(1), 44-53.
- Kline, R.B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York London: The Guilford Press.
- Kopecký, K. (2012). Sexting among Czech preadolescents and adolescents. *The New Educational Review, 28*(2), 39-48.
- Kosenko, K., Luurs, G. i Binder, A. R. (2017). Sexting and sexual behavior, 2011-2015: A critical review and meta-analysis of growing literature. *Journal of Computer-Mediated Communication, 22*, 141-160.
- Kotchick, B. A., Shaffer, A. Miller, K. S. i Forehand, R. (2001). Adolescent sexual risk behavior: A multi-system perspective. *Clinical Psychology Review, 21*, 493–519.
- Kričkić, D., Šincek, D. i Babić Čikeš, A. (2017). Sexting, cyber-violence and sexually risk behaviour among college students. *Criminology & Social Integration Journal, 25*(2), 15-28.
- Law, D. M., Shapka, J. D. i Olson, B. F. (2010). To control or not to control? Parenting behaviours and adolescent online aggression. *Computers in Human Behavior, 26*(6), 1651-1656.

- Lee, T. Y. i Lok, D. P. P. (2012). Bonding as a positive youth development construct: A conceptual review. *The Scientific World Journal*, *1*, 1–11.
- Lee, C.H., Moak, S. i Walker, J. (2013). Effects of Self-Control, Social Control, and Social Learning on Sexting Behavior Among South Korean Youths. *Youth & Society*, *48*, 242-264.
- Lenhart, A. (2009). *Teens and sexting: How and why minor teens are sending sexually suggestive nude or nearly nude images via text messages*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project. Preuzeto s <http://www.pewinternet.org/Reports/2009/Teens-and-Sexting.aspx>
- Leshnoff, J. (2009). *C*U*2night: Sexting not just for kids*. AARP Magazine. Preuzeto s http://www.aarp.org/relationships/love-sex/info-11-2009/sexting_not_just_for_kids.html
- Lester, L., Cross, D. i Shaw, T. (2012). Problem behaviors, traditional bullying and cyberbullying among adolescents: Longitudinal analyses. *Emotional and Behavioural Difficulties*, *17*, 435-447.
- Lippman, J.R. i Campbell, S.W. (2014). Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States. *Journal of Children and Media*, *8*(4), 371-386.
- McNeely, C., Shew, M. L., Beuhring, T., Sieving, R., Miller, B. C. i Blum, R. M. W. (2002). Mothers' Influence on the Timing of First Sex among 14- and 15-Year-Olds. *Journal of Adolescent Health*, *31*, 256–65.
- Miller, H. V. (2010). If Your Friends Jumped Off of a Bridge, Would You Do It Too?: Delinquent Peers and Susceptibility to Peer Influence. *Justice Quarterly*, *27*, 473–91.
- Mitchell, K.J., Finkelhor, D., Jones, L.M. i Wolak, J. (2012). Prevalence and characteristics of youth sexting: a national study. *Pediatrics*. *129* (1). 1-8.
- Muhammad, N.A., Tohid, H., Omar, K., Amin, R.M. i Shamsuddin, K. (2017). Gender difference in the influence of family interaction and parenting behaviors on youth sexual intention. *Social Sciences*, *6*, 1-15.
- National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy & CosmoGirl.com (2008): *Sex and tech: Results from a survey of teens and young adults*. Preuzeto 16.5.2019. s https://www.drvc.org/pdf/protecting.../sextech_summary.pdf
- Nolin M.J. i Petersen K.K. (1992). Gender differences in parent–child communication about sexuality: An exploratory study. *Journal of Adolescent Research*, *7*, 59 –79.
- Norman, J.M. (2017). *Implications of Parenting Behaviour and Adolescent Attachment for Understanding Adolescent Sexting*. Electronic Theses and Dissertations, 7285.
- Osgood, W., Wilson, J., O'Malley, P., Bachman, J. i Johnston, L. (1996). Routine activities and individual deviant behavior. *American Sociological Review*, *61*(4), 635-655.
- Patterson G.R., DeBaryshe, B.D. i Ramsey, E. (1989). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, *44*, 329-335.
- Pearson, J., Muller, C. i Frisco, M.L. (2006). Parental involvement, family structure and adolescent sexual decision making. *Sociological Perspectives*, *49*, 67-90.
- Price, M. N. i Hyde, J. S. (2009). When two isn't better than one: predictors of early sexual activity in adolescence using a cumulative risk model. *Journal of Youth and Adolescence*, *38*(8), 1059-1071
- Rai A.A., Stanton B., Wu Y., Li X.M., Galbraith J., Cottrell L., Pack, R., ... i Burns, J. (2003). Relative influences of perceived parental monitoring and perceived peer involvement on

- adolescent risk behaviors: An analysis of six cross-sectional data sets. *Journal of Adolescent Health*, 33, 108–118.
- Rice, E., Rhoades, H., Winetrobe, H., Sanchez, M., Montoya, J., Plant, A. i Kordic, T. (2012). *Sexually explicit cell phone messaging associated with risk among adolescents and pediatrics*. Preuzeto s <http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2012/09/12/peds.2012-0021.short>.
- Reyns, B. W., Burek, M. W., Henson, B. i Fisher, B. S. (2011). The unintended consequences of digital technology: exploring the relationship between sexting and cybervictimization. *Journal of Crime and Justice*, 36(1), 1-17.
- Rohner, R. P. i Khaleque, A. (2005). *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*. Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Saftner, M.A., Martyn, K.K. i Lori, J.R. (2011). Sexually Active Adolescent Women: Assessing Family and Peer Relationships Using Event History Calendars. *The Journal of School Nursing*, 27(3), 225-236.
- Siegle, A. (2009). *Parental advisory - teen cell phones can mean time behind bars*. Preuzeto s <http://articles.xtremeprofitsystem.com/family/family-parenting/family-parenting-teenagers/parental-advisory-teen-cellphones-can-mean-time-behind-bars/print>.
- Stattin H. i Kerr, M. (2000). Parental monitoring: a reinterpretation. *Child Development*, 71, 1072–1085.
- Svetina, M., Zabret, E. i Bajec. B. (2011). Perception of family functioning: Parental vs. non parental perspective. *Suvremena psihologija* 14, 1, 5-15.
- Tam, C. L., Teck-Heang L., Vashnarekha K. i Wai-Mun H. (2012). Parental Authority, Parent-child Relationship and Gender Differences: A study of college students in the Malaysian Context. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6, 182–89.
- Temple, J. R., Paul, J. A., van den Berg, P., Le, V. D., McElhany, A. i Temple, B. W. (2012). Teen sexting and its associations with sexual behaviours. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 166, 828-833.
- Tomić, I., Burić, J. i Štulhofer, A. (2018). Associations between Croatian adolescents' use of sexually explicit material and sexual behavior: Does parental monitoring play a role? *Archives of Sexual Behavior*, 47(6), 1881-1893.
- Vanden Abeele, M., Campbell, S.W., Eggermont, S. i Roe, K. (2014). Sexting, Mobile Porn Use, and Peer Group Dynamics: Boys' and Girls' Self-Perceived Popularity, Need for Popularity, and Perceived Peer Pressure. *Media Psychology*, 17, 6-33.
- Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M. i d'Haenens, L. (2017). Adolescent sexting from a social learning perspective. *Telematics and Informatics*, 34, 287-298.
- Wachs, T. D. (1996). Known and potential processes underlying developmental trajectories in childhood and adolescence. *Developmental Psychology*, 32, 796-801.
- Walker, S., Sanci, L. i Temple-Smith, M. (2013). *Sexting: young women's and men's views on its nature and origins*. *Journal of Adolescent Health*, 52, 697–701.
- Walrave, M., Heirman, W. i Hallam, L. (2014). Under pressure to sext? Applying the theory of planned behaviour to adolescent sexting, *Behaviour & Information Technology*, 33(1), 86-98.
- Wang, B., Stanton B., Li X., Cottrell L., Deveaux L. i Kaljee L. (2013). The influence of parental monitoring and parent-adolescent communication on Bahamian adolescent risk

- involvement: A three-year longitudinal examination. *Social Science & Medicine*, 97, 161–169.
- Wills, T.A., Carpenter, M. i Gibbons, F.X. (2014). Parental and Peer Support: An Analysis of Their Relations to Adolescent Substance Use. U L.M. Scheier i W.B. Hansen Jessor (Ur.) *Parenting and Teen Drug Use: The Most Recent Findings from Research, Prevention and Treatment*. (pp.148-176). New York: Oxford University Press.
- Wolak, J. i Finkelhor, D. (2011). *Sexting: A typology*. Crimes against children research center. Durham, NH: University of New Hampshire.
- Vrselja, I., Pacadi, D. i Maričić, J. (2015). Odnos sekstinga sa seksualno rizičnim ponašanjem i nekim psihosocijalnim čimbenicima. *Psihologijske teme*, 24, 425-447.